

ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Хроленко О. А.

*старший викладач кафедри морської англійської мови
Національний університет «Одеська морська академія»
вул. Дідріхсона, 8, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0002-8971-4856
semenovochkaaa@gmail.com*

Русавська О. О.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри морської англійської мови
Національний університет «Одеська морська академія»
вул. Дідріхсона, 8, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0003-1513-1540
rusavska.olga@gmail.com*

Мілошунас В. В.

*старший викладач кафедри морської англійської мови
Національний університет «Одеська морська академія»
вул. Дідріхсона, 8, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0001-9286-8445
vmiloshunas@gmail.com*

Ключові слова: *англомовне діалогічне мовлення, технологія змішаного навчання, інформаційно-комунікативні технології, аудиторне навчання, дистанційне навчання, методичні дії, майбутні судноводії.*

Актуальність дослідження зумовлена практичною необхідністю розробки сучасних шляхів навчання майбутніх судноводіїв в умовах воєнного стану. Виходячи з безпекових міркувань, чимала кількість занять сьогодні проводиться дистанційно. Тож навчання англомовного діалогічного мовлення майбутніх фахівців морської галузі проходить завдяки використанню технології змішаного навчання як однієї із сучасних форм побудови навчального процесу. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та практична розробка методів і прийомів навчання майбутніх судноводіїв англомовного діалогічного мовлення засобом технології змішаного навчання, під яким розуміється процес набуття знань, розвиток умінь і формування навичок у межах певних навчальних дисциплін, частина якого проходить у віддаленому режимі із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій і мобільних приладів, а інша частина – у традиційному аудиторному університетському форматі навчання з безпосереднім спілкуванням із викладачем. Встановлено алгоритм методичних дій щодо навчання курсантів 2-го курсу спеціалізації «Навігація і управління морськими суднами» англомовного діалогічного мовлення майбутніх фахівців морської галузі в умовах змішаного навчання. Навчання англомовного діалогічного мовлення майбутніх фахівців морської галузі здійснювалося із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій, педагогічний потенціал яких значно більше за потенціал традиційних методів навчання. Для продуктивної роботи рекомендувалося застосовувати: дистанційні навчальні платформи, онлайн-інструменти, електронні дошки, віртуальні «стіни» та тренажери, чати, кімнати обговорення, Skype-технології,

запроваджувати доступ до web-сторінок викладачів із демонстраційними матеріалами лекцій, практичних матеріалів, посиланнями на освітні інтернет-ресурси, віртуальні карти, наявність і доступність яких має бути для курсантів в будь-який час, з будь-яких пристроїв та мереж. Найбільш ефективними методичними діями з навчання англомовного діалогічного мовлення є такі: структурувати смислове ціле із серії висловів; уточнювати й розширювати відповіді співрозмовника власними висловлюваннями; складати професійні діалоги за аналогією; проводити парні ділові ігри; моделювати навчальні комунікативні ситуації з фаху та їх драматизувати; створювати діалог на основі непередбачуваних обставин – у зв'язку зі спонтанно виниклими подіями; з'ясовувати додаткову інформацію у зв'язку з недостатньо зрозумілою ситуацією; вирішувати проблемні завдання.

THE FORMATION OF ENGLISH DIALOGICAL SPEECH TO FUTURE MARITIME SPECIALISTS UNDER THE CONDITIONS OF BLENDED LEARNING

Khrolenko O. A.

*Senior Lecturer at the Department of Maritime English Language
National University "Odesa Maritime Academy"
Didrikhson str., 8, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0002-8971-4856
semenovochkaaa@gmail.com*

Rusavska O. O.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Maritime English Language
National University "Odesa Maritime Academy"
Didrikhson str., 8, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0003-1513-1540
rusavska.olga@gmail.com*

Miloshunas V. V.

*Senior Lecturer at the Department of Maritime English Language
National University "Odesa Maritime Academy"
Didrikhson str., 8, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0001-9286-8445
vmiloshunas@gmail.com*

Key words: *English dialogic speech, blended learning technology, information and communication technologies, classroom training, distance learning, methodical actions, future seafarers.*

The relevance of the study is based on the practical necessity of developing new ways of training future seafarers under the conditions of wartime. Taking into account the security considerations, a great number of classes are conducted remotely today. Accordingly, teaching the English dialogical speech to the future specialists in the maritime field takes place by means of blended learning technology as one of the modern forms of constructing the educational process. The purpose of the study is the theoretical substantiation and practical development of methods and techniques for teaching the English language dialogic speech to future seafarers by means of blended learning technology, which is understood as the process of acquiring knowledge and developing skills in certain educational disciplines, where the part of classes

takes place in a remote mode with the use of information and communication technologies and mobile devices, and the other part takes place in the traditional classroom in the university teaching format under the condition of direct communication with the teacher. The algorithm of the methodical actions regarding teaching the English language dialogical speech to the 2nd-course cadets of the “Navigation and Management of Sea Vessels” specialization under the conditions of blended learning has been established. Teaching the English language dialogic speech to the future seafarers has been conducted by means of information and communication technologies, which have greater pedagogical potential than the potential of traditional teaching methods. For productive work, it has been recommended to use the following: distance learning platforms, online tools, electronic boards, virtual “walls” and simulators, chat rooms, discussion rooms, Skype technologies, an access to the teachers’ web pages with demonstration of lecture materials, practical tasks, links to educational Internet resources, virtual charts. The accessibility of all these materials should be available for the cadets at any time, from any devices and networks. The most effective methodical actions to be recommended for teaching English dialogical speech are the following: structure a meaningful utterance from a series of statements; clarify and expand the answers of the interlocutor adding own statements; compose professional dialogues by analogy; conduct paired business games; model educational communicative professional situations and dramatize them; create dialogues based on the unforeseen circumstances: in connection with spontaneously occurring events; find out additional information on the professional situation which is not understood clearly; solve problematic tasks.

Постановка проблеми. В умовах інтеграції України у європейське суспільство з кожним роком зростає попит на фахівців у різних професійних галузях, здатних розв’язувати складні сучасні задачі й обговорювати способи їх вирішення з представниками різних національностей і різних професійних спільнот. Фахівці морської галузі не є винятком. Система підготовки фахівців для морської галузі визнана морським потенціалом країни й одним із пріоритетів національних інтересів України у сфері морської діяльності, як зазначено в державному документі «Морська доктрина України на період до 2035 року» [8].

Наголосимо, що володіння іноземною мовою вважається невід’ємною складовою підготовки майбутніх спеціалістів морського флоту на рівні з їх професійною компетентністю в галузі судноплавства, оскільки потребує просунутого рівня знань іноземної мови та практичних іншомовних комунікативних умінь для роботи у складі багатонаціональних екіпажів у міжнародному середовищі. Вільна інтеракція іноземною мовою означає для них можливість спілкування із членами міжнародних екіпажів, представниками портової влади, іноземними роботодавцями, розуміння професійних команд і зворотний зв’язок у вигляді виконання команд або надання адекватних ситуації відповідей, обговорення професійних проблем, що спонтанно виникають у разі непередбачуваної ситуації. Усе це логічно підводить нас до про-

блеми розвитку іншомовних діалогічних умінь у майбутніх фахівців морської галузі й виявлення найбільш оптимальних шляхів для навчання вищезазначеної діяльності, тим більше з метою забезпечення неперервного освітнього процесу в ситуаціях, коли у здобувачів вищої освіти немає можливості відвідувати заняття в аудиторії, що безпосередньо пов’язано з плавальною практикою моряків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема навчання майбутніх судноводіїв іноземної мови висвітлювалася в зарубіжних і вітчизняних працях таких вчених, як А. Катрич, І. Леонтьєва, І. Рябчук, Н. Стрєнко, які у своїх роботах акцентували увагу на мовних труднощах, що виникають у майбутніх судноводіїв у процесі опанування англійською морською термінологією, і пропонували шляхи зняття цих труднощів у процесі навчання; О. Хроленко, яка пропонувала запровадити когнітивно-комунікативний підхід в процес навчання іншомовного мовлення майбутніх судноводіїв; Н. Приміна, яка досліджувала процес навчання читання англійських лоцій; І. Литвиненко, яка розробила методику навчання читанню англійської морської літератури з використанням прийому гіпертекстового розширення інформаційного поля читача; Н. Самоненко, яка вивчала проблему англійського писемного спілкування в морській галузі; О. Шмельова, яка аналізувала лінгвокультурологічні особливості мор-

ської англомовної лексики та визначала шляхи її більш ефективного засвоєння; T. Andres, C. Cole, J. Díaz Pérez, P. Trenkner, Valle A. Bocanegra, які відбирали стандартні клішовані фрази для професійного спілкування на морі, вивчали їх, групували за темами й окреслювали коло їх вживання.

Навчання саме іншомовної професійної комунікації майбутніх судноводіїв присвячені роботи науковців С. Барсук (2016), С. Волошинова (2019), В. Желяскова (2018), І. Тихонової та Т. Константинової (2019), С. Козак (2001), В. Смелікової (2017), С. Чиж (2019). Однак, незважаючи на внесок усіх вищезазначених науковців, не до кінця розробленою залишається методика навчання майбутніх фахівців морської галузі англомовного діалогічного мовлення засобом технології змішаного навчання, яка стає все більш затребуваною сьогодні.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та практична розробка методів і прийомів навчання майбутніх судноводіїв англомовного діалогічного мовлення засобом технології змішаного навчання. **Завданнями** є: визначити поняття «технологія змішаного навчання» в умовах університетської освіти, розкрити особливості застосування технології змішаного навчання в навчальному процесі морських закладів освіти, встановити алгоритм дій щодо навчання англомовного діалогічного мовлення майбутніх фахівців морської галузі в умовах змішаного навчання.

Для реалізації мети застосовувалися *теоретичні методи*: аналіз науково-дослідної літератури за темою представленого дослідження й *емпіричні методи*: аналіз навчальних планів, програм і підручників з предмету «Англійська мова за професійним спрямуванням» для курсантів молодших курсів спеціалізації «Навігація і управління морськими суднами» з метою з'ясування стану проблеми, що вивчається, моделювання алгоритму дій щодо навчання англомовного діалогічного мовлення майбутніх фахівців морської галузі в умовах змішаного навчання.

Виклад основного матеріалу. Для реалізації мети дослідження розглянемо спочатку поняття «технологія змішаного навчання» (blended learning). Міністерство освіти і науки України використовує цей термін в офіційних урядових джерелах, а саме в рекомендаціях Міністерства МОН стосовно впровадження у закладах фахової передвищої та вищої освіти змішаного навчання (2020). У зазначеному документі змішане навчання визначається як навчання, за якого частина пізнавальної діяльності студентів відбувається на занятті під безпосереднім керівництвом і наглядом викладача, а друга частина роботи пропонується для самостійного виконання з впровадженням електронних ресурсів [9]. Дослідник В. Кухаренко розуміє це поняття як цілеспрямований процес

набуття знань, навичок і вмінь дотично поєднання аудиторної та позааудиторної роботи студентів із використанням технологій традиційного й нетрадиційного (мобільного, електронного, дистанційного) навчання за наявності самоконтролю самих студентів за темпом, місцем, часом і маршрутами навчання» [7, с. 55]. Л. Добровольська наголошує, що змішане навчання має за мету інтеграцію не тільки наявних компонентів змісту навчання, але й методів імплементації навчальних матеріалів [5, с. 40]. М. Oliver і К. Trigwell акцентують, що це «застосування різних методів та форм навчання в поєднанні з використанням технологій інформаційно-комунікативного характеру та різних мережевих платформ» [11, с. 20].

Зауважимо, що в документі «Змішане навчання: як організувати якісний освітній процес в умовах війни» зазначено декілька варіантів «змішування»: 1) поєднання очної і дистанційної форм; 2) поєднання різних форматів навчання в межах однієї групи (наприклад, очне навчання поєднується з онлайн-курсами); 3) поєднання самостійного навчання студентів і колективної роботи в аудиторії; 4) поєднання навчальних матеріалів (методичних рекомендацій / розробок, підручників, посібників) із зовнішніми матеріалами (онлайн-ресурсами) [6].

Виокремимо переваги змішаного виду навчання в сучасній університетській освіті. Розглянемо окремо переваги дистанційного й аудиторного навчання. *Перевагами дистанційного навчання*, на думку вчених С. Боднар і Т. Глушко [3], С. Волошинова [4], О. Хроленко та В. Савватеевої [10], є такі: інтерактивна співпраця викладача і студента та висока залученість всіх студентів у навчальний процес; мотивація студентів до вивчення предмету з урахуванням їх захоплення електронними гаджетами; акцент на індивідуалізацію навчання, що може відбуватися завдяки запровадженню різних електронних ресурсів; спілкування викладача і студентів в більшому комунікаційному полі, тобто взаємодія не тільки під час заняття, а й через соціальні мережі і їх аналози, навіть зі студентами, які географічно віддалені. *Перевагами традиційного очного навчання*, на думку Л. Барсук [1], С. Боднар [2], С. Волошинова [4], В. Кухаренко [7], є швидкість реакції на все, що вивчається в аудиторії зараз, і формування людських взаємовідносин з постійною емоційною взаємодією між комунікантами. Тобто ми бачимо, що разом ці дві форми навчання доповнюють одна одну й надають більш широкі можливості студентам для навчання.

Стосовно навчального процесу курсантів морських закладів освіти, то зазначимо, що протягом останнього часу в системі морської освіти України здійснюються заходи щодо інтеграції засобів

інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес. Це відбувається згідно з рекомендаціями Паризького комюніке (2018) щодо забезпечення Європейського простору вищої освіти, у якому ухвалено, що «заклади вищої освіти мають готувати студентів і підтримувати викладачів так, щоб вони мали змогу працювати творчо в цифровому середовищі, використовувати цифрову та змішану освіту з відповідним забезпеченням якості навчального процесу» [12]. Тому поєднання освітніх асинхронних інтернет-технологій і навчання «обличчям до обличчя», тобто змішане навчання, зараз набуває все більшої актуальності.

Представимо педагогічний потенціал функціонування інформаційно-комунікативних технологій у процесі навчання англomовного діалогічного мовлення майбутніх фахівців морської галузі, «інтеграція яких з традиційним процесом навчання допоможе забезпечити комплексне вивчення матеріалу, більш глибоке сприйняття та розуміння англomовної професійної інформації і забезпечить повноцінну іншомовну комунікацію» [2, с. 704].

Для продуктивної роботи з навчання англomовного діалогічного мовлення майбутніх фахівців морської галузі пропонуємо задіювати такі інформаційно-комунікативні технології: онлайн-інструменти Edpuzzle, Puzzlet, Padlet, Quizlet, TedEd, Wordwall; дистанційні навчальні платформи, а саме: Teams, Zoom, Office 365, Google Meet, Google Classroom, Flipped Classroom, Facetime, Flipgrid, Coursera; електронні дошки об'яв; чати для загального обговорення теми, що вивчається; віртуальні «стіни» для розміщення результатів діяльності курсантів; Skype-технології. Також досить корисним є запровадження доступу для курсантів до web-сторінок викладачів із демонстраційними матеріалами лекцій, електронними практичними матеріалами до курсу дисципліни, методичними розробками викладачів, які читають певну дисципліну, посиланнями на освітні інтернет-ресурси тощо. Головна умова – щоб дистанційні матеріали були доступні курсантам в будь-який час, з будь-яких пристроїв (персональний комп'ютер, мобільний телефон) і з будь-яких мереж (глобальна, зокрема супутникова в умовах перебування в рейсі, локальна).

Представимо спочатку види дистанційної роботи, які пропонуємо запроваджувати в процесі навчання англomовного діалогічного мовлення курсантів 2-го курсу вищих морських навчальних закладів за спеціальністю «Морський та внутрішній водний транспорт», за спеціалізацією «Навігація і управління морськими суднами» Національного університету «Одеська морська академія». Дистанційне навчання проходило на освітніх платформах Zoom і Moodle, а також було

задіяне програмне забезпечення LearningApps. Позитивним моментом було постійне оновлення версій платформ, що сприяє кращій якості роботи на сайті, можливості вдосконалення тестових завдань з автоматичною перевіркою, інтерактивних вправ і наявності швидкого зворотного зв'язку між викладачем та курсантом. Електронні курси Moodle мають такі форми робіт, що недоступні на аудиторних заняттях, але зручні й ефективні для занять удома. Це такі форми, як віртуальні тренажери, форуми, чати, пошта, презентації, відеоконференції.

Також можна рекомендувати використання елементів гейміфікації як одного із засобів більш ефективного запам'ятовування інформації. Такі вправи є досить продуктивними, тому що курсанти виконують їх із задоволенням. Наприклад, вправа: проведи судно з порту А в порт Б. Курсант віддає накази щодо навігації судна, а в комп'ютері «команда» виконує ці накази та звітує про успішне завершення дії.

Пропонуємо також роботу з EdPuzzle для створення навчальних матеріалів на основі реальних відео з YouTube. Викладач відбирає документальні відеосюжети на професійну тематику. У процесі перегляду фільму курсанти реагують на ситуації, запропоновані комп'ютером (відповідають на запитання, керують діями персонажів фільму, вказують їм, як діяти в той чи іншій професійній ситуації), тобто курсанти стають учасниками розвитку подій. Використання такого варіанта роботи актуалізує професійні й іншомовні знання курсантів, надає можливості швидкого реагування на представлені події, розвиває більш просунуті вміння в аудіюванні та говорінні.

Під час роботи з інформаційно-комунікативними технологіями доцільно проводити регулярний контроль результатів навчання в онлайн-режимі. Це можна робити за допомогою навчальних платформ, наприклад, провести Zoom cadets' poll або Moodle test; організувати обговорення в малих групах, так звані breakout room discussions, водночас викладач має можливість сам контролювати процес обговорення та фіксувати активність кожного курсанта й коректність його висловлювань; студент може надати усну відповідь засобом а hand signalling, написати відповідь у загальний чат або в чат викладача.

Зазначимо, що важливим моментом у впровадженні змішаних технологій дистанційного навчання є те, що «система дистанційного навчання не є статичною, вона постійно розвивається та вдосконалюється. До цього процесу залучаються всі безпосередні учасники (викладачі, студенти, адміністратори системи електронного навчання), які постійно розробляють нові та вдосконалюють наявні електронні курси» [4, с. 117].

Щодо навчання англomовного діалогічного мовлення курсантів в аудиторії, представляємо комплекс методичних дій, які можуть мати місце під час навчання: структурувати смислове ціле із серії висловів; уточнювати неповні відповіді, які надали інші курсанти; розширювати відповідь співрозмовника; сприймати й інтерпретувати навчальний морський текст відповідно до ситуації спілкування, обговорювати його з іншими курсантами групи; кодувати й декодувати інтенції співрозмовника на рівні мовленнєвого акту; коректувати власну мовленнєву тактику залежно від реакції партнера спочатку з наданими мовленнєвими зразками-опорами, потім без опор; складати власні діалоги за аналогією; проводити парні ділові ігри; моделювати різноманітні навчальні комунікативні ситуації з фаху та їх драматизувати; створювати вільний діалог на основі непередбачуваних обставин: у зв'язку з виконанням професійних обов'язків чи спонтанно виниклих подій професійного характеру; з'ясовувати один в одного додаткову інформацію у зв'язку з недостатньо зрозумілою ситуацією на судні, яка надана курсантам для розігрування; вирішувати проблемні завдання, у яких майбутні судоводії повинні вивчити проблему та розв'язати її засобом побудови обґрунтованих і доказових відповідей.

Представимо приклади деяких методичних прийомів, які були задіяні в процесі аудиторного навчання. Методичний прийом Interview вживався тоді, коли потрібно було визначити думку співрозмовника до будь-якої проблеми. Це могло бути опитування на виявлення певних судових обов'язків курсанта; відповіді на запитання «судового офіцера» щодо виконаних обов'язків; вербальна реакція на певну проблему, яка може з'явитися під час виконання судових обов'язків; співбесіда-інтерв'ю в крjоїнговій компанії в разі прийому на роботу. Методичний прийом Discussion формував вміння відстоювання власної точки зору, тренував вміння визначення своєї позиції, удосконалював комунікативні вміння, розвивав творчі здібності курсантів і стимулював бажання брати участь в обговоренні проблеми. Наприклад: курсантам надається ситуація, у якій на судні спрацювала пожежна тривога. Курсанти повинні виявити місце займання шляхом поставлення чітких спеціальних запитань, які задаються по черзі всіма учасниками дискусії. Після знаходження місця вони надають свої пропозиції, як займання погасити, які дії екіпажа в екстремальній ситуації, знаходять правильне рішення щодо схеми послідовних дій, і один з них озвучує фінальну відповідь іншій частині групи.

Наприкінці кожного аудиторного заняття проводиться оцінювання іншомовних діалогічних умінь одних курсантів іншими студентами групи

з поясненнями й коментарями, що, зі свого боку, також активізує розумову діяльність другої половини групи студентів, а викладач після цього називає помилки та неточності, які були допущені протягом заняття.

Таким чином, широка, об'ємна й різноманітна мовленнєва діяльність діалогічного характеру в процесі змішаного навчання забезпечувала можливість реального іншомовного діалогічного спілкування курсантів, які були в змозі продукувати фахові висловлювання спонтанно, без будь-якої підготовчої роботи, відповідно до наявних професійних проблем і потреб іншомовної комунікації.

Висновки. Викладений у статті матеріал дає змогу дійти таких висновків. У роботі визначено сутність «технології змішаного навчання» в умовах університетської освіти, під яким розуміється процес здобуття знань, розвиток умінь і формування навичок у межах певних навчальних дисциплін, частина якого проходить у віддаленому режимі із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій та мобільних телефонів, а інша – у традиційному аудиторному форматі університетського навчання з безпосереднім спілкуванням з викладачем.

Особливостями застосування технології змішаного навчання в навчальному процесі морських закладів освіти є обов'язкова умова щодо наявності дистанційних навчальних платформ: Teams, Zoom, Office 365, Google Classroom, Moodle; електронних дошок об'яв; чатів для загального обговорення тем; віртуальних «стін» для розміщення результатів діяльності курсантів; віртуальних тренажерів; відеоконференцій; запровадження доступу до web-сторінок викладачів із демонстраційними матеріалами лекцій; електронними практичними матеріалами; методичними розробками викладачів; посиланнями на освітні інтернет-ресурси, віртуальні карти. Головна умова – наявність і доступність навчальних матеріалів для курсантів в будь-який час, з будь-яких пристроїв і з будь-яких мереж.

Щодо навчання англomовного діалогічного мовлення майбутніх фахівців морської галузі в умовах змішаного навчання, то найбільш ефективними методичними діями є: структурувати смислове ціле із серії висловів; уточнювати неповні відповіді; розширювати відповідь співрозмовника власними висловлюваннями; складати професійні діалоги за аналогією; проводити парні ділові ігри; моделювати навчальні комунікативні ситуації з фаху та їх драматизувати; створювати діалог на основі непередбачуваних обставин – у зв'язку з виконанням професійних обов'язків чи спонтанно виниклих подій професійного характеру; з'ясовувати один в одного додаткову інформацію у зв'язку з недостатньо зрозумілою ситуацією;

вирішувати проблемні завдання, у яких майбутні судноводії повинні вивчити проблему та розв'язати її засобом побудови обґрунтованих і доказових відповідей.

Перспективи подальших досліджень полягають у моделюванні процесу навчання майбутніх судноводіїв англomовного монологічного мовлення під час змішаного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барсук С. Л. Педагогічні умови формування іншомовного професійного мовлення майбутніх судноводіїв на засадах комунікативно-когнітивного підходу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Херсон, 2016. 20 с.
2. Боднар С. В. Роль ІКТ у процесі формування лінгвокультурної компетентності студентів мовних спеціальностей. *Вісник науки та освіти. Серія Педагогіка*. 2024. Вип. 1 (19). С. 701–712.
3. Боднар С. В., Глушко Т. В. Реалізація мультимедійних технологій у процесі формування міжкультурної компетентності студентів мовних спеціальностей. *Інноваційна педагогіка*. 2024. № 67 (1). С. 249–254.
4. Волошинов С. Запровадження змішаного навчання у професійну підготовку майбутніх фахівців морської галузі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Том 70, № 2. С. 104–120.
5. Добровольська Л. С. Розвиток іншомовних умінь старшокласників у процесі вивчення освітніх курсів англійською мовою : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Одеса, 2007. 252 с.
6. Змішане навчання: як організувати якісний освітній процес в умовах війни. 2022. URL: <https://nus.org.ua/articles/zmishane-navchannya-yak-organizuvaty-yakisnyj-osvitnij-protses-v-umovah-vijny/> (дата звернення: 27.08.24).
7. Кухаренко В. М. Системний підхід до змішаного навчання. *Інформаційні технології в освіті*. 2015. № 24. С. 53–67.
8. Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року : постанова Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2009 р. № 1307. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.08.24).
9. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. Міністерство освіти і науки України. 2020. 31 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchannya/zmishanonavchannia-bookletspreads-2.pdf> (дата звернення: 17.08.2024).
10. Хроленко О. А., Савватєєва В. Д. Навчання фахівців морської галузі іншомовному монологічному висловлюванню в дистанційному форматі. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 65 (2). 2023. С. 128–133.
11. Oliver M., Trigwell K. Can ‘Blended Learning’ Be Redeemed? *E-Learning and Digital Media*. 2 (1). 2005. P. 17–25.
12. Paris Communiqué Paris, 25th May, 2018. URL: https://eha.info/Upload/document/ministerial_declarations/EHEAParis2018_Communique_final_952771.pdf (дата звернення: 20.08.24).

REFERENCES

1. Barsuk, S.L. (2016). Pedagogical conditions for the formation of foreign language professional speech of future shipmasters based on the communicative-cognitive approach: author's abstract. *Candidate's thesis*. Kherson [in Ukrainian].
2. Bodnar, S.V. (2024). Role of ICT in the process of developing linguistic and cultural competence of students majoring in languages. *Bulletin of science and education. Series Pedagogy*, 13 (19), 701–713 [in Ukrainian].
3. Bodnar, S.V., Hlushko, T.V. (2024). Implementation of multimedia technologies in the process of formation of intercultural competency of students majoring in languages. *Innovative pedagogy*, 67 (1), 249–254 [in Ukrainian].
4. Voloshynov, S. (2019). Implementation of blended learning in professional training of future marine specialists. *Information technologies and teaching tools*, 70 (2), 104–120 [in Ukrainian].
5. Dobrovolska, L.S. (2007). Development of foreign language skills of high school students in the process of studying educational courses in English. *Candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].

6. Zmishane navchannya: yak orhanizuvaty yakisnyy osvitnij protses v umovakh viyny (2022). [Blended learning: how to organize a qualitative educational process under the conditions of war]. URL: <https://nus.org.ua/articles/zmishane-navchannya-yak-organizuvaty-yakisnyj-osvitnij-protses-v-umovah-viyny/> [in Ukrainian].
7. Kukharenko, V.M. (2015). Systemnyy pidkhid do zmishanoho navchannya [System approach to the blended learning]. *Journal of information technologies in education*, 24, 53–67 [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennya Morskoyi doktryny Ukrayiny na period do 2035 roku: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1307 (2009) [Approval of the Maritime Doctrine of Ukraine for the period until 2035: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1307]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
9. Rekomendatsiyi shchodo vprovadzhennya zmishanoho navchannya u zakladakh fakhovoyi peredvyshchoyi ta vyshchoyi osvity. Ministerstvo Osvity i Nauky Ukrainy (2020) [Recommendations regarding the implementation of blended education in institutions of vocational pre-higher and higher education]. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchannya/zmishanenavchannia-bookletsreads-2.pdf> [in Ukrainian].
10. Khrolenko, O.A., Savvatyeyeva, V.D. (2023). Navchannya fakhivtsiv morskoyi haluzi inshomovnomu monolohichnomu vyslovlyuvannyu v dystantsiynomu formati [Teaching future specialists in the maritime field foreign language monologue speech in the conditions of distance education]. *Innovative pedagogy*, 65 (2), 128–133 [in Ukrainian].
11. Oliver, M., Trigwell, K. (2005). Can Blended Learning Be Redeemed? *E-Learning and Digital Media*. 2 (1), 17–25 [in English].
12. Paris Communiqué Paris, 25th May (2018). URL: https://ehea.info/Upload/document/ministerial_declarations/EHEAParis2018_Communique_final_952771.pdf [in English].